

**KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ**

**KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA**

Şehrin Maafızası

YENİGÜN GAZETESİ'NİN
ÜCRSİZ KÜLTÜR SAHİPLİĞİDİR

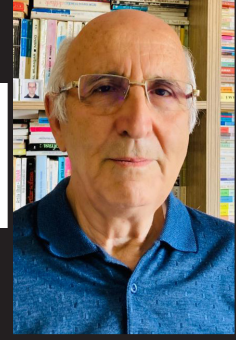
CİLT: 6 • SAYI: 14

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

7 HAZİRAN 2024 CUMA

**ÇUMRA KÜLTÜR
VE SANAT TOPLULUĞU'NUN
BURSA GEZİSİ**

ÖNEMLİ ÜÇ MÜLAKAT

MUSTAFA
ÖZCAN

Üç mülakat da Hikmet Feridun'un (Haziran 1909- Haziran 1992) imzasını taşımaktadır. Üçüncü mülakat, ünlü bir şairimizin eşikle yapılmıştır. Bu, Tevfik Fikret'in eşi Nazire Tevfik Fikret'ten başkası değildir.

Yazar Hikmet Feridun, İstanbul'da doğdu. İtalyan Mektebi'nde okudu. Lise son sınıftan ayrılarak gazetelerde çalışmaya başladı. **Akşam, Yedigün, Hürriyet, Hayat** dergilerinde (1930-1971) yayımladığı röportajların yanı sıra fıkra, makale ve romanlarıyla da tanındı. Bazı eserleri gazete sayfalarında kalan yazarın en tanınmış eseri bizce **Bugün de Diyorlar ki** (1932) adlı eseridir. Bu, edebiyat araştırmalarında el altında bulunması gereken kitaplardan biridir. ¹

Bu, üç mülakatın ilki 1935 yılında edebiyatımızın en değerli bilim adamı Fuad Köprülü'nün düşüncelerini ve yetiştirme tarzını öğrenmek bakımından son derece yararlıdır. İkinci mülakat ise o sıralarda tiyatro eserlerinin de sahnelendiğini gördüğümüz Faruk Nafiz Çamlıbel'in özgüveninin ne kadar yüksek olduğunu göstermekte ve Yahya Kemal'e ilişkin görüşlerini yansıtmaktadır. Bu yüzden büyük bir değer ifade etmektedir.

Üçüncü mülakat Hikmet Feridun'un dönemin seçkin hanımlarla (eğitimci, yönetici, idareci, avukat gibi) yaptığı bir dizi görüşmelerinden birine örnek teşkil etmektedir. Yalnız bunların içinde ünlü şair Tevfik Fikret'in eşinin de olması mülakata ayrı bir renk ve bir çeşni katmaktadır. Ayrıca sos-

yal hayata, aile kurumuna nasıl bakıldığı konusunda da bir fikir vermektedir. Kısaca mülakatlar, insanların ağızından alınan bilgi ve tespitleri içerdiği son derece önemli ve değerli bilgi kaynaklarıdır. Araştırma ve incelemelerde temel kaynaklara inmek her zaman benimsenmesi gerekli bir yol yahut usuldür.

Birinci Mülakat**Köprülü ile Bir Saat**

Bütün kapılar, bahçe masaları, bahçe sandalyeleri, denize karşı bakan geniş terasın parmakları hep boyanıyor. Öğle güneşinin altında taze bir boya kokusu. Yürüdükçe, insanın ayağının altında tatlı tatlı gıcırdayan kumlar. Büyük ilim ve edebiyat adamı Fuad Köprülü'nün muazzam kütüphanesi Bizans surlarının yanında ve Marmara ile karşı karşıya... Dalgaların sesi içerisinden iştiliyor. Oturduğunuz yerden yelkenlilerin su üzerinde süzüle süzüle gittiğini görüyorsunuz.

İşte böyle bir yerde binlerce kitabın arasına gömülmüş, sakalı uzamış gök güzlü bir adam durmadan çalışıyor, durmadan okuyor... Âlim Köprülü...

Üstat, Paris'te Sorbon'da verdiği kıymetli konferanslardan sonra İstanbul'a yeni dönmüştür. İntibalarını sorar:

-Sorbon'da 3 konferans verdim. Mevzum. Osmanlı devletinin kuruluşu idi.

1- Şükran Kırdakul, Şairler ve Yazarlar Sözlüğü, Ataç Kitabevi, I. Basım, İstanbul 1971, s.161. Bu konuda internette, edebiyat kaynaklarında dahabilgi vardır.

İÇİNDEKİLER

• ÖNEMLİ ÜÇ MÜLAKAT
MUSTAFA ÖZCAN
• CADDEDE
FATMA TUTAK

• ÇUMRA KÜLTÜR VE SANAT
TOPLULUĞU'NUN BURSA GEZİSİ
ANUŞ GÖKCE

- Bilmem, bu mevzu onlar için enteresan mıdır?

-Evet... Onlar için dar bir mevzu... fakat buna rağmen konferanslar çok kalabalık oldu.

Bu girişten sonra sözü edebiyata getiren Hikmet Feridun, Köprülü'den aşağıdaki soruların cevaplarını almıştır:

-Eskiden ne güzel şiirler yazardınız. Kaç seneden beri yazmıyorsunuz?

-23 seneden beri. Şimdi edebiyat zevkimi okumakla pekâlâ tatmin edebiliyorum. Şiir yazmak aklıma bile gelmiyor.

-Siz, "bir ilim adamının mutlaka Üniversite mevzunu olması, bir büyük mektepten şehadetname alması lazımdır kanaatini kökünden sarstınız. Şehadetnamesiz en büyük ilim adamlarından birisiniz. Niçin şehadetname almadınız? Nasıl yetiştiniz?

-Uzun hikâye... Babam adliyede memurdu. Küçük bir kütüphanesi vardı. 14-15 yaşına gelinceye kadar bütün bu kitapların hepsini birer birer okumuştum. Kütüphane fareliği o zamandan başladı. Evvelâ Edebiyatı Cedide'den evvelkileri okudum... Hamit'ten, Kemal'den, Rezaizade'den, Muallim Naci'den okumadığım bir tek satır kalmamıştı. Sonra Acem edebiyatını okudum. Çok gençtim. Hafız'ı, Sadi'yi, Şirazi'yi okudum.

Mahalle mektebini bilmem. Hiç gitmedim. Ayasofya rüştiyesine gidiyordum. 10 yaşında iken bütün vezinleri biliyordum. Hâlbuki tek bir aruz kitabı okumamıştım. Vezinleri sırf musiki tarafından biliyordum. Bahrin adını filan bildiğim yoktu. Hâlâ da

bahirlerin adlarını bilmem! O zamandan halk edebiyatına merak ederdim. Edebiyatın Osmanlılardan başladığına bir türlü aklım ermezdi. Her zaman edebiyatın daha eskiden, çok eskiden başladığına kâildim.

16 yaşına geldiğim zaman okunacak Türkçe hiçbir şey kalmamıştı. Matbu, divan mivan bütün eserleri okumuştum. Bütün kuvvetimi Fransızcaya verdim. Evvelâ beni felsefe, sosyoloji, çok alâkadar etti. Sonra tenkide, tarihe geçtim. Edebiyat tarihiyle, sonra tarihin öteki kısımlarıyla din, iktisat, hukuk tarihleri ile meşgul oldum. Fakat zamanımız ihtisası derinleşmek asri olduğu için çalışmamı bir noktada topladım. Evvelâ Mercan ve Kabataş idadilerinde, sonra İstanbul Lisesi'nde Hoca oldum.

-Kaç senelik hocasınız.

- 25... Üniversitede 22 sene.

-Niçin şehadetname almadınız?

-Mektebi hukukta üç sene okudum. Bizim talebeliğimiz zamanında mektebi hukuk tedrisatı hakikaten bir facia idi. Hocalar hiçbir şey bilmiyorlardı. Ben o zamanki tedrisattan öyle numuneler saklıyorum ki, bugün çıkarıp okusam insan inanamaz. Bu derece cahilliğe akıl kesmez. Hâlbuki ben talebe olduğum halde dil biliyordum. Hocaların birçoğundan daha bilgili bir talebe idim. Mektebi hukuka üç sene boş yere gittim. Vakit kaybettim. Bu çatı bana hiçbir şey temin etmedi. O zamanın en iyi hocası şöyle ne olduğu belirsiz Frenkçe bir kitabı bilmeden tercüme eder, küçük bir hulâsasını yapar ve ders verirdi. Bu şartlar altında şehadetname almanın bir manası olur mu idi? Kendi kendime çalışmadığı daha makul buldum. O zaman bugünkü üniversite olsaydı her halde şimdi şehadetnamem olurdu.

-Bugünkü modern ilim adamı, modern edebiyat adamının tipi nedir? Zannederim eski âlimle, eski ediple bugünkü âlim, bugünkü edip adasında çok fark var.

-Çok... Pek çok... Eski âlim ezberci idi. Hafızdı, bütün bilgilerinin başının içine doldururdu. Fakat bugünkü ilim bir kütüphane işidir. Muazzam bir dünya işidir. Bugünkü âlim filan kitabın nerede filan bahsin hangi kitapta olduğunu bilen, dosyaları ve kitapları arasında çalışan adamdır. Çünkü bugünkü muazzam ilmi, bir başın içine hapsetmeğe imkân yoktur. Âlim imisiniz?

Binlerce kitabınız olacak, dosyalarınız olacak... Siz istediğiniz şeyin nerelerde olduğunu bileceksiniz. Bunları toplayacaksınız. Hatta kitabınız varsa ona not ettireceksiniz. Bunlardan bir terkip yapacaksınız... İşte modern ilim...

Edebiyat da bu hale gelmiştir. Edebiyat da böyle bir dosyacılık halini almıştır. Bugün kütüphanesiz edebiyat olamaz. Hâlbuki pek çoklarımız bu kütüphane noksanını, kitap noksanını düşünmeyiz de havadan kudret helvası gibi ilham bekleriz. Hâlbuki onların düşündüğü tarzda bir ilham milham yoktur.

Yahut da ilham şudur: İlham denen şeyi kafanın muhtelif membalardan aldığı unsurları kendi içinde kaynatıp yeni bir şekilde dışarıya vermek.

Muhakkak ki edebiyatımızın istediğimiz kadar ilerlememesinin sebebi de budur. Klâsik tarzda gökten, ufuklardan ilham beklemek... Hâlbuki ilham kütüphanelerin raflarında dosyaların gözlerindedir.

-Hariçte bizim edebiyatımıza karşı bir alâka var mı?

-Hemen hemen mütehasıslardan, Türkçe bilenlerden başka hiç fikirleri bile yok... Yalnız yakında bugünkü Türk edebiyatı antolojisi olarak Fransızca bir eser çıkacak... sonra Larus teşkilatı 3 ciltlik bir cihan edebiyatı tarihi neşrecek mühim bir eser... Bunun Türkçe kısmını ben yazacağım.

- Acaba edebiyatımızdan Fransızcaya tercüme edilecek kıymette olan eserler bulabilecek misiniz?

-Edebiyatımız birçoklarının zannettiği kadar kıymetsiz bir edebiyat değildir. Pekâlâ, birçok eserlerimiz Avrupa dillerine tercüme edilebilir. Zengin bir edebiyattır ve dünya edebiyatları için hususi bir karakteri vardır. Yani dünyaya tanıtmağa değer.

-Bugünkülerden meselâ kimleri tercüme edebilirsiniz.

-Meselâ Yakup (Kadri), Falih (Rıfka), Reşat Nuri her dile tercüme edilebilecek eserler vermişlerdir. Sonra ben edebiyatın terdisine filan da kail değilim. Bunlar her zaman tekerrür eden lâflardır. Edebiyat terreddi etmiyor, istihaleler geçiriyor.

Büyük âlimin biraz da kendisinden bahsettim.

-Çok yorulur musunuz?

-Ben fikri mesainin insanı yormadığına kailim.

-Kendinizi çok ihmal edermişsiniz, öyle mi?

-Belki. Meselâ hastalığıma hiç ehemmiyet vermem. Sık sık tıraş olmam. Bazen günlerce bahçeye bile inmem. Bir hafta, inmediğim, kütüphaneden çıkmadığım vakidir.

-En çok neden sıkılırsınız.

-Okumağa çok severim de yazmaktan çok sıkılırım. Son derece müşkülâtle yazırım... Biliyor musunuz? Deniz insanı biraz dinlendiriyor... Hâlbuki biz dinlenmeği hiç bilmiyoruz. Dinlenmeği bilmek mühim şeydir. Mesela Avrupa âlimleri paskalya tatillerinde mütemadiyen gezerler ve dinlenirler. Bizde seyahat diye bir fasıl yoktur. Kitaplarına tahassürle akan kıymetli edebiyat ve ilim adamının kütüphanesinde bıraktım. Yeni boyalara sürünmeden dikkatle dışarıya çıktım .²

İkinci Mülâkat

Bebek'teki denize bakan şık apartmanın, şık salonunda güzel bir sofra kurulmuş... İsmi gençlerin dilinden düşmeyen kıymetli şairle Bay Yahya Kemal, Tamburacı Osman pehlivanı bekliyoruz. Daha gelecek birkaç şair ve sanatkâr da var. Bay Faruk Nafiz'in salonu sanatkârların her zaman toplandıkları, zevkli geceler geçirdikleri bir yer...

Genç üstat diyor ki:

-Burada oturmağa sıkılıyorum... Sağım milyoner, solum milyarder... Karşıdaki prens, arkada prenses... Benim için burada oturmak âdeta bir cüret...

-Kendi gözünüzle kendinizi nasıl buluyorsunuz?

-Pekâlâ buluyorum. Bizden önce gelenlerle bizden sonra yetişenlerin pek de kıskanılacak bir vaziyette olmadıklarını görüp halime şükrediyorum. Her nedense bizde, Tanzimat'tan sonra, her edebiyatçının ömrü, on eş, taş çatlasa yirmi yılı geçmez. Hemen şairin dili eskimeye, romancının kahramanı ihtiyarlamaya, düşünceler yıpranmaya başlar... Böyle bir serçe hayatı yaşamak için kartal olmağa ne ihtiyaç var? Zamanında Tevfik Fikret'le Safveti Ziya'nın şöhretleri bir hizada idi. Şimdi de böyle... Sınıf farkı, en çok edebiyatta görülmüyor.

2- Hikmet Feridun (Es), "Köprülü İle 1 Saat", Akşam, Sayı: 5933, 27 Nisan 1935, s.5/10

İşin en gülünç tarafı nedir, bilir misiniz? Hakikat bu kadar apaçık olduğu halde birçok zavallıların şöhreti pay edememeleri... Sanki biri ötekinden daha çok yaşayacakmış gibi karşılıklı yumruk sıkışlar... Hâlbuki hepsi aynı günde öleceklerdir!

Eğer liselerdeki edebiyat tarihi dersi olmasa hiçbir dâhinin bugüne kadar yaşayacağından şüpheniz olmasın! Bizde edip, faninin ta kendisidir.

-Sanat hayatınızda kimsenin tesiri altında kaldınız mı?

-Tabii. Yahya Kemal'in ilk yazılarım üzerindeki tesirini kim bilmez? Zaten üstadın bizim nesle az mı emeği geçti? Yahya Kemal, edebiyatımızda zevk dönümünü gösteren son merhaledir. Ben onun mektebinden yetiştim ve hâlâ derslerini lezzetle takip etmekteyim. Şiire görmediği asaleti veren odur, şiirde bugün bir değişiklik varsa tamamıyla onun eseridir.

Ona yalnız yirmi, otuz şiirin sahibi diye bakarak o yoldan hüküm yürütenler, Yahya Kemal'i değil, edebiyatı anlamamış kimseledir. Kaldı ki, değme dâhinin, üstatgilin ayarında yirmi, otuz parçası yoktur. Bence Yahya Kemal, keyfiyet değil, kemiyet itibarıyla de yüksek bir kıymettir. Bizden sonra gelenler, başlarında böyle bir üstat görmedikleri için darma dağın bir halde yaşıyorlar, cazibesini kaybetmiş yıldızlar gibi karanlıklar içinde sönüp gidiyorlar... Ortada görülenler, mutlaka, Yahya Kemal ile az çok tanışmış olanlardır...

-Edebiyat size şimdiye kadar ne kazandırdı?

-Neden kaybı mı sormuyorsunuz? Fakat kazancımı söyleyince, bu da meydana çıkar: Yazılarımdan aldığım günlerime taksim ederseniz yeni işe başlayan bir amelinin yevmiyesini geçmez. Hem de mana ve benim arkadaşlarıma profesyonellik isnat olduğu halde henüz, on beş yıl oluyor, bir usta ücretine erişemedim gitti. ³

Üçüncü Mülakat

Hikmet Feridun, anlattığına göre, Robert Kolej'in bitip tükenmeyen yokuşu büyük bir telaşla ve korku ile çıkmış, kan ter içinde kalarak vardığı evde Bayan Nazire Tevfik Fikret'i bulamayacağı endişesiyle bir hayli korku çekmiştir. Kapıyı Tevfik Fikret'in eşi Nazire Hanım açmıştır. Gü-lümseyerek onu salonu götürmüş, büyük şairin yazı odası, duvarda onun yağlı boya tabloları, karşıda büyük bir heykeli... Fikret orada "Rübab-ı Şikeste"yi, "Haluk'un Defteri"ni, "Sis" manzumesini yazmış.

Bayan Nazire, elbise değiştirerek geldiği salona ona anketle mevzuu yani konuyu anlatmıştır. Verdiği cevapları şöyle özetlemek mümkündür.

Önce genel bir cevap vermiştir: "Dünyada, sanatkâr bir koca ile geçinmek her şeyden müşküldür. Sanatkârlar çok hırçın, alıngan, günü saatine, saati gününe uymayan insanlardır. Onları idare etmek, kavgasız gürültüsüz bir hayat geçirmek hakikaten güçtür. Bilhassa Tevfik Fikret son derece asabi, sinirli, titizdi. Mesela, soğuk suyu, buzlu suyu son derece severdi. Her zaman testisi balkonda dururdu. Bu suyu bulamadığı zamanlar pek üzülürdü, sinirlenirdi. Buna rağmen bütün hayatımızda bir ke-recik olsun ciddi surette kavga ettiğimizi bilmem.

Bunun sırrı nedir sorusunu da şöyle cevaplar:

"Bunun sırrı sükût... susmak... her şeye karşı ses çıkarmamak diyorum, bir sanatkârı idare etmekten büyük, bundan daha güç bir şey olamaz. Buna rağmen bir kadın isterse dünyanın en hırçın insanını pek âlâ idare edebilir. Bir hiç yüzünden en samimi arkadaşıyla günlerce konuşmayan Fikret'i idare etmek kabil olduktan sonra... Fakat

her şeyden önce kadında büyük bir feragat, fedakârlık lazımdır. Kocasının zevki kendi zevki olmalıdır. Mesela Fikret buzlu su severdi. Fikret öleli yıllar oldu. Bakınız hâlâ evde buzlu su eksik değildir.

Bazen geceleri: "Ben karanlıkta oturacağım" derdi. Billhassa donanma ve cülus gecelerinde. Geceleri karanlıkta oturmak onun sanatkâr ruhunu hoşlandırabilirdi. Fakat bir kadın için her halde güzel bir şey olmasa gerek. Lakin hiçbir gün karanlıktan kendisine şikâyet etmiş değildir.

Sonra karanlıkta saatlerce hiç konuşmazdı, sükûta bayılırdı. Hiç konuşmadığı geceler olurdu. Tabii ben de ağzımı açmazdım.

Bence karı kocanın son derece anlaşmaları lazımdır. Fikret benim halamın oğlu idi. Küçükten beri tanışırıldık., küçükten beri birbirimizin tabiatlarını, huylarını bilirdik. Onun için çok iyi anlaşuyorduk. Bütün hayatımı onun memnun olacağı tarzda tanzim ediyordum.

Mesela, her zaman onun fotoğraflarında, küçük heykellerinde kendisini önü kapalı bir gömlekle görürsünüz değil mi? İşte bu gömlekleri pek severdi. Bu itibarla hep kendisine bu gömleklerden dikedim. Son derece memnun olurdu. Bir kocaı memnun etmek için böyle ufak tefek teferruata son derece önem ehemmiyet vermek gerekir.

Evin idaresiyle kim meşgul olmalıdır, koca mı, zevce mi? diye sorulduğunda ise şunları demiştir Fikret'in eşi:

"Bence ev idaresini erkeğe bırakmak çok abes bir şeydir. Erkek yalnız kendi işiyle meşgul olmalıdır. Kadın erkeğin kazancını iyi bir surette ve yerinde harcamak şartıyla idare etmelidir.

Fikret de böyleydi. Bütün parasını bana verirdi. Ben idare ediyordum. O ekmek fiyatının kaç para olduğunu bile bilmezdi. Evin her hususu ile ben uğraşırdım. Fikret'in bütün düşüncesi sükûnet içinde yaşamak, aşçının iyi olması... Çünkü midesine son derece düşküdü. Evin daima temiz bulunması... Muntazam olmasıdır. Ben de kendisine bunları temin ederdim. Sonra onun ev idaresini tamamıyla bana bırakması beni hayata daha çok yaklaştırdı. O beni dünyada yalnız bırakınca kendimi şaşırmadım, geçindim ve geçiniyorum.

Ailede kıskançlık lazım mıdır? Siz Fikret'i kıskanır mıydınız? Yahut Fikret sizi? Denilince de şu açıklamada bulunmuştur:

Aile hayatında kıskançlık lüzumsuz şeydir. Karşılıkla emniyet, her halde lazımdır. Ben Fikret'i hiç kıskanmadım. Onun beni kıskanıp kıskanmadığını pek bilmem.

-Bir kadın kendi giyinişini kime göre yapmalı? Harice karşı mı? Kendi zevki için mi? Kocası için mi?

- Yalnız kocası için... Hatta o kadar ki, ben elbiselerimi diktirirken bile en ince teferruatına kadar. Fikret'in reyini, fikrini sorardım. Renklerde, kırmalarda, şekillerde hep onun düşüncesini alırdım.

Bence her kadın- kocasının zevkine itimat ediyorsa- böyle yapmalıdır. Çünkü hem bir erkek bu suretle zevkiyle karısının giyinişine yardım etmiş olur. Hem de yapılan elbise tamamıyla kocasının zevkine göre meydana çıkar. Böyle bir elbise daha büyük bir zevkle giyilir. Mafih biz hiçbir giyiniş meraklısı değildik. Bir elbiseyi uzun, çok uzun müddet giyerdim.

-Boyanmak?

-Ben hiç boyamazdım. Fikret de boyanmayı çok çirkin bulurdu. Zaten kocası boyanmanın aleyhine olan bir kadının boyanması çok aykırı olur. Son olarak ideal zevce tipi hakkında şunları söyleyebilirim. İdeal zevce kocasının psikolojisine göre hareket etmelidir. Hatta bazen bir koca titiz, sinirli,

hırçın olabilir. Zamanı zamanına uymaz. Mahir bir kaptan gibi kocayı idare etmesini bilmelidir.”⁴

Sonuç

Öncelikle Hikmet Feridun’un mülâkatında Tevfik Fikret’in eşinin adı bütün mülâkat boyunca “Nazire” diye geçmektedir. Bakıtığımız bazı kaynaklarda “Nazima” olarak kaydedilmiştir. Bu durum dikkatten kaçmamaktadır.

İkinci bir husus da Fikret’in Âşşayan’ındaki yaşamına ışık tutmuş olmasıdır. Daha sonra müze haline gelecek olan bu mekânın dış dünya ile bağlantısı, iç yapısı, Fikret’in çalışma odasının tasviri giyim kuşam, evdeki yaşantı hakkındaki açıklamalar, okuyucunun, aileyi yakından tanınmasına yardımcı olmaktadır.

Fuad Köprülü’nün eğitim ve öğretimle ilgili söyledikleri bir hayli şaşırtıcıdır. Bu büyük bilim adamının çocukluğu ve bilme olan tutkusu, okuma ve öğrenme aşkı ibret alınacak mahiyettedir. Genç bilim adamlarına örnek olmalıdır. Ayrıca mülâkatında uzmanlaşmanın önemini vurgulamakta, bunu kendisinin

nasıl yaptığını anlatmaktadır.

Bu mülâkatı tamamlayıcı bilgi olarak şunu da eklemek isteriz. Mülâkatı takip eden birkaç gün sonra basında Fuad Köprülü’nün Ankara’da açılacak Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde ders vereceği, İstanbul’daki kütüphanesini Ankara’ya nakledeceği haberi çıkmıştır. Ayrıca münhal bulunan sayılav (milletvekili)lıktan birine namzet gösterilmesini CHP’den rica ettiği belirtilmiştir. Gazete bu haberi teyit etmek için Köprülü’ye başvurmuş ve ondan şu cevabı almıştır: “Ankara’ya gidip orada çalışacağım. Malum ya ben kitapsız yapamam, onun için kütüphanemi de yakında oraya taşıyacağım”.⁵

Faruk Nafiz ise Yahya Kemal’in şiiriyle ilgili değerlendirmelerde bulunmaktadır. Söyledikleri doğrudur, büyük şairin kitaplar dolusu şiiri yoktur o zamanlar. Ama var olanlar onun ne denli güçlü şair olduğunu ortaya koyacak güzellik ve kalitededir... Bu değerlendirmelere katılmamak mümkün değildir. Katılmadığımız yerler ise Tevfik Fikret ile Safveti Ziya gibi Servetifünun şairlerini/ yazarlarını, küçümsemesi yahut eş değer saymasıdır.

4-Hikmet Feridun (Es), “Bayanlar Diyorlar ki...” Akşam, Sayı: 5973, 6 Haziran 1935, s.5/12

5-“Bay Fuad Köprülü,” Akşam, Sayı: 5942, 6 Mayıs 1935, s.e.5

MESNEVÎ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

صورت ظاهر فنا کرد بدن عالم معنی بماند جاودان

*Bil ki zâhirî sûret yok olur, fakat mânâ
âlemi ebedîdir; kalır: (Hz. Mevlânâ)*

SÛRETLER FÂNİDİR
*Gâfil olma, sûretler fânidir; her şey bir gün yok olacak,
İyilik yapmaya çalış ki seninle ancak o gelecek.*
7 Haziran 2024 (Ahmet Sevgi)

CADEDE

Karanlığa gözlerini kısıp bakarsan içinde o ana değin fark edemediğin aydınlık bir nokta belirir ve büyür büyür... Benzer bir etkiyi güneşe bakmaya çalışırken de yaşarsın. Kirpiklerin birbirine değecek kadar indirirsen şayet göz kapağını, bu kez kızıl çalan bir karanlık kaplar ortaltığı. Bu hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığıdır. Aslında bunu her an gözümüze sokan bir parmak vardır ama görebilene... "Sen beni dinliyor musun? Of, yine o bilindik tepki! Herkes yapıyor bari sen yapma. En azından sıkılmamış, dinliyormuş gibi yapamaz mısın? Hatır için çiğ tavuk yiyen ataların torunları olarak insan dostundan bunu esirgemez hiç değilse. Nereye bakıyorsun öyle; dur bakıyım yoksa bu..."

"Bu o mu, gerçekten?"

"Gel, gel şöyle kaldırımın ortasında ne dikildin öyle? Haydi, yeşil yandı karşıya geçmemiz lazım; bak az daha oyalanırsak sınava geç kalacaksın! O ho o, kime diyorum. Boyunun kopacak arkaya bakmaktan yürü be kızım haydi yürü bak herkes bize bakıyor; rezil olduk."

"Oh, en azından caddenin kalabalığından kurtulup şu binanın kenarına atabildik kendimizi. Bu ne yoğunluk böyle inanamıyorum sanki herkes sözleşmiş de kendini sokağa atmış gibi."

"İptal... oldun değil mi? Aklın, vücudun hatta benliğin kalbinin emrine girdi; indirdin şalteri... E, ne yapacağız şimdi, nasıl anlayacak ve cevaplayacaksın soruları?" "Gel şöyle gel oturalım azıcık okulun duvarına da soluklan." Yıldırma mı tutuldun be kızım? Ne bu hal haydi toparla kendini bak az sonra..."

"Oydu, gördün değil mi? Nasıl da ışıldıyordu yüzü, nasıl parlıyordu gözleri, o dalga dalga kumral saçları ne kadar yakışıyordu beyaz tenine. Işığıyla doldurmuştu her şeyi, her yeri ve hüküm sürüyordu gönölünce. Atının ayakları altındaydı tüm cadde, kaldırımlar, biz..."

"Bulutlar, sis, o duman rengi gökyüzünün; o belirince birden dağıldı sanki. Gün battı

FATMA
TUTAK

günler, güneşler doğurdu paralel evrenler; yıkıldı yuvası karan(msar)lığın, kurban oldu ölüm Nil'in berisindeki beyabanın sonsuzluğunda..."

"Alaycı bakışlarından çıkan şualarla yarıldı yer ve içine aldı üzerinde bir aşağı bir yukarı gidip gelen, koşuşturan, gezinen şu tek vücut olmuş yığını... Tenhalaştı yer, silkinip ferahladı, kurtuldu tüm o ağırlıklardan... Kaybolduğu yerde kapandı perde, yakmaya başladı gri bulutlar, üşüdü güneş. Yer yapıldı, trafik akmaya etraf kalabalıklaşmaya başladı; uçtular, uçtularla dillendi betonları yapıp biten kalabalık. Gördün değil mi?"

"Gördüm, gördüm dostum ama senin anlatıklarını değil. Bir bakışın sebep olduğu depresimde asıl yırtılanın senin gözündeki madde perdesi olduğunu, bir görüşün tüm alemlerle yeksan eden tesirini, gönölün efendisi etrafta olunca göz görmezden evvel kalbin hissedişini, bu sevgi tabii ile tanılaşan aklın beynin içinde pelteleleşip kalışını. Aşkın girdiği gönöl evini sarmaşık gibi sararak kendinden başka hiçbir şeye yer bırakmayışını ve yine aşkın girdiği kabın şeklini almak bir yana bütün kalıbı kendi boyasıyla boyayışını... Yirmi birinci yüzyılın bu ilk çeyreğinde ancak efsanelerde, masallarda, kadim şiirimizde olur denilen saf aşkı gördüm ben bu halde. Yanmış yakılmış bir gönölde filizlenen muhabbet ormanının ağaçları arasında gezindim. Ava giderken şikarın okuyla avlanan yaman avcının sıvanışı karşısında hayret ettim. Karşılıksız aşkın saflığını derunuma aksettiren sendin. Bir aynaydım ben, bir aynaydın sen ve bu hengâmede duyurduğun Nil kıyılarından gelen taptaze nefesi ciğerlerime çektim. Beyabanın ortasında rast gelinen vahanın nimetlerine erdim seninle. Kadimden günümüze hoş seda bırakmışların tatlı nağmeleriyle meşk ettim. Var ol dostum... Var ol ki Aşk olsun!

ÇUMRA KÜLTÜR VE SANAT TOPLULUĞU'NUN BURSA GEZİSİ

ANUŞ
GÖKÇE

Çumra Kültür ve Sanat Topluluğu olarak 31 Mayıs- 2 Haziran tarihleri arasında Bursa ve Çanakkale Gezi turu düzenledik.

Sedat Ulupınarlı hocam Elçim Turizmle anlaşarak bir otobüs kiraladı. Otobüsün 43 yolcusu vardı. Çumra'dan hareket eden otobüsümüz Konya yolcularını Atatürk Anıtından aldı. Çumra'dan gelen yolcular için Akşam namazı molası verildi. Yolcular akşam namazını Atatürk Anıtı yanındaki Amber Reis Camisinde eda ettikten sonra 21.30'da Bursa'ya doğru hareket edildi.

Yolculuğumuz çok güzel geçti. Yol arkadaşlarımız çok uyumlu idi. Verdiğimiz molalarda hiç sıkıntı çıkartan olmadı. Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi emekli hocalarından Prof. Dr. Mevlüt Mülayim, Çumra'nın isminin nereden geldiğine dair rivayetlerini dile getirdikten sonra Selçuklular, Osmanlılar ve Cumhuriyet döneminde Çumra hakkında bilgi ve düşüncelerini bizlerle paylaştı. İçeri Çumra'nın nasıl nahiye durumuna düştüğünü, yeni Çumra'nın kuruluş hikâyesini anlattı.

Çumra Kültür ve Sanat Topluluğu Başkanı Sadık Gökçe Çumra Kültür ve Sanat Topluluğunun kuruluşundan kısaca bahsettikten sonra Bursa'nın Türkler eline geçmesini, Ertuğrul Gazi ve Kayı boyu hakkında bilgi verdi. Mevlüt Mülayim hocamız bir şiirini yolcularla paylaştı. Ben de daha önce gecemizde okuduğum Bayram adlı şiirimi okudum. Daha sonra Bursa'da yatan Osmanlı sultanları ve şehzadeler hakkında yolcularımızı bilgilendirdim.

1 Haziran'da sabah namazı vaktinde Yıldırım Beyazıt tarafından yaptırılan Bursa Ulu Camiine vasıl olduk. Camiyi hayranlıkla seyrettik. Namazlarımız eda ettikten sonra rehberimizle buluştuk. Rehberimiz her bir yazı hattının altında uzun uzun durarak bizlere bilgiler verdi.

Bursa Ulu Cami

En çok dikkatimiz çeken yazılar sütunlara nakşedilmiş müsenna yazılardı. Müsenna yazılar bir düz hat olarak yazılan hemen yanında aynadan görünüşüne göre yazılan hatlardır. Bunlar ayet ve hadisler yahut sahabe isimleri ve Allah'ın isimlerini zikreden Esmâül Hüсна hatlarıydı.

Mihrabın solunda bir hatta ise Hazret-i Mevlana için yazılmış bir hat vardı. Hatta istifli yazı ile Mevlana'nın başına giydiği sikke, gövdesi ve otururken ve sema ederken hali tasvir edilmişçesine yazı ile belirtilmiştir.

Bursa Ulu Camii Yıldırım Beyazıt Han tarafından yaptırılmıştır. 1396-1400 yılları arasında yapılan cami Niğbolu zaferinin ganimetleriyle inşa edilmiştir. Dikdörtgen bir plan üzerine 56x68 metre karelin bir alana bina edilen camiyi dörderden beş sıra halinde 12 adet kalın sütunlar beş bölüme ayırmaktadır. Bu sütunlar; beşerden dört sıra sekizgen kasnaklara oturan 10,6 m. çapında 20 kubbeyi taşımaktadır. Türkiye'nin hiçbir yerinde böyle çok kubbeli bir cami yoktur. Son cemaat yeri yoktur. İkinci sıranın ortasındaki kubbe açık olarak yapılmış, sonradan camekânla kapatılmıştır. Kubbenin altında 16 musluklu on altı köşeli mermer bir havuz bulunmaktadır. Havuz ile bahçedeki barok tarzında yapılan şadırvan 19 yy. eseridir. Duvardaki ve sütunlardaki yazıları IV. Mehmet, Yesari Mehmet Efendi (Ö.1798), Mustafa İzzet, Mehmet Şevket Vahdeti, Mehmet Şefik; talik ve sülüs celisi bazı yazıları Mehmet Abdülaziz, Besmeleyi şerifi Abdülfettah ve Ahmet Refet adlı hattatlar yazmışlardır. Cevizden yapılmış olan mihraptaki sedef kakmalı süsleri Bursa'da sürgünde bulunan Ressam Tevfik Paşa (ö, 1866) yapmıştır. Kıvrık dallarla süslenmiş olan ve abanoz

ağacından çivi kullanmadan yapılan minber de Abdülaziz Dakki oğlu Mehmet'in eseridir. Muvakkithanenin önünde bulunan şadırvandaki yazıları da Hattat İbrahim Hakki (Ö.1902) Bey yazmıştır.

Caminin açılış gününde Yıldırım Beyazıt'ın Emir Sultan'a teklif ettiği ilk hutbe, Bursa'da kazancını ekmek satarak kazanan somuncu Baba (Hamidi Veli)ya bırakılmıştır. Timur tarafından Bursa'nın alınışında cami harap olmuştur. Camiyi tamir ettiren Çelebi Sultan Mehmet Kuzeydoğudaki minareyi eklettirmiştir. Mevlüt yazarı Süleyman Çelebi ölünceye kadar bu camide imamlık yapmıştır. 9 Şubat 1855 depreminde iki minare ile yedi kubbesi yıkılmıştır. Camiyi Sultan Abdülmecit emir vererek bursa Valisi Namık Paşa'ya tamir ettirmiştir. 1889 yangınında da zarar gören cami tamir edilmiştir. Son esaslı tamir 1953 yılında Vakıflar genel Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. **(Bayraktar, s.140 vd.)**

Cumalıkızık Köyü

Ulu Camiyi ziyaretimizden sonra otobüsümüze binerek Osmanlı Devletinin kuruluşundan bu yana hiç terkedilmemiş olan ve mimari dokunun bozulmadığı Cumalıkızık köyüne hareket ettik. Ulu dağ eteklerinde, enfes bir yeşilliğin içinde köye vasil olduk. Burada kahvaltımızı yaptıktan sonra köyü gezmeye başladık. Cumalıkızık, 1300 yıllarında kurulmuş. Kızık; dağın iki vadi arasında kurulan köylere kızık adı verilir. Bir vakıf olarak kurulan köyde tarihi doku hiç bozulmamış ve Osmanlı erken döneminin kırsal

sivil mimari örnekleri günümüze kadar gelebilmiştir. Bu özelliği ile çok ilgi çekilen ve çok ziyaret edilen bir mekân olmuş, birçok tarihi dizilere ev sahipliği yapmıştır. Ferdi Tayfur'un "Susadım Çeşmeye Varmaz Olaydım" filmi, "Kınalı Kar" ve Kurtuluş savaşını anlatan "Kurtuluş" dizileri burada çekilmiştir. Diğer kızık köylülerinin Cuma günü toplandıkları yer olduğu için bu köye Cumalıkızık adı verilmiştir. Evler üç katlı olarak moloz taş, kerpiç ve ağaçtan yapılmıştır. Alt kat ahır olarak kullanılmış, orta kat kiler ve oturmak için düzenlenmiştir. Bahçe kapsı ahşap olup, iki kanatlıdır. Kapılarda dövme demirden yapılmış değişik motiflerde orijinal tokmaklar bulunmaktadır. Üst katlardaki pencereler kafesli ve cumbalıdır. Evler, beyaz, sarı, mavi ve mor renklerle boyalıdır. Sokakları taş döşemeli ve ortasında dağ sularının akması için küçük arklar bulunmaktadır. Köyün içini gezdikten sonra bu kar suların boyunca aşağıya, toplanacağımız meydana indik. Köyün yolu tek araba geçebilecek bir genişliktedir. Evlerin arasındaki yollar ise çok daha dardır. Köyde dış duvarları taştan ve bölmeleri kerpiçten ve direkleri ahşap olan bir camisi, Zekiye Hatun çeşmesi ve tek kubbeli bir hamamı bulunmaktadır. Köyde Bizans döneminden kalma bir de kilise kalıntısı bulunmaktadır. 2014 yılında köyde kurulan Etnografya üzesinde 700 yıllık bir köydeki yaşam tarzı, kültürü, örfünü, kullandıkları tarım aletlerini, giyim kuşamı bu müzede görmek mümkündür. 2015 yılından itibaren

köyde Haziran ayında "Ahududu Festivali" yapılmaktadır.

Panorama Müzesi ve Tophane

Saat 12.00 sularında köyden ayrılarak şehre geri döndük. Panorama Müzesini gezdik. Bursa'nın kuşatılması ve savaş canlandırılmış. Güzel bir hizmet.

Panoramadan çıktuktan sonra otobüsle Tophane'ye gittik. Burası Bursa kalesi üzerinde küçük bir meydan. Avlusunda Osman Bey ve oğlu Orhan Bey'in türbeleri bulunmaktadır. Şehre hâkim bir mevkidir. Burçların hemen yanında Abdülhamit Hanın tahta çıkışının 25. Yıl dönümü anısına yapılmış bir saat kulesi yer almaktadır. Meydanda 5 adet top bulunmaktadır. Bu toplar önemli günlerde atış yapmak için kullanılmaktadır.

Osman Gazi Türbesinin kapısında alp kıyafeti giymiş iki asker nöbet tutmaktadır. Askerlerin nöbet değişimine denk geldik. Onların yürüyüşlerini ve kıyafetlerini seyretmek, yeminlerini dinlemek çok güzeldi.

Osman Gazi Türbesi, Bizanslılara ait olan şehrin en görkemli bir kilisesidir. Osman Gazi Bursa'daki Gümüşlü kümbeti görmüş, oğluna "ben ölürsem buraya gömün" diye vasiyet etmiştir. Yani

Bursa'nın fethini istemiştir. Bursa'nın fethini göremeden Osman Bey vefat etti. Söğüt'te babası Ertuğrul gazinin türbesine defnedildi. Bursa'nın fethinden sonra kemikleri alınarak Bizanslılara ait olan Sent Eli (Gümüşlü Kümbet) ye defnedildi. İlk olarak Osman gazi ve Orhan Gazi mezarları aynı yerde idi. 1855 yer sarsıntısında tamamen yıkıldığı için 1863 yılında Sultan Abdülaziz tarafından aynı çatı altındaki mezarlar ayrılarak türbeler ayrı yapılmıştır. Bu husus türbenin kapısındaki Hattat Mehmet zeki Dede kitabesinden ve şair Osman Nevres'in manzum tarihi ile belirtilmiştir. (**Bayraktar, s.136**) Sekiz köşeli ve üzeri kubbe ile örtülü olan türbenin içinde 7'si önde olmak üzere 17 sanduka bulunmaktadır. Sol baştaki ilk sanduka I. Murat'ın oğlu Savcı Bey'e, ikinci sanduka Osman gazinin oğlu Alaeddin Paşa'ya, dördüncü ve ortadaki sedef kakmalı sanduka Osman Gazi'ye, beşinci sanduka Osman Gazi'nin kızından torunu İbrahim'e, altıncısı Orhan Gazi'nin oğlu İbrahim ve sağ baştaki 7.si Orhan Gazi'nin eşi Rum prensesi Asporça Hatun'a aittir. Türbenin hemen arkasında Şehitler Anıtı ve Şehit mezarları, önünde saat kulesi, yan tarafında da Or-

han gazinin türbesi bulunmaktadır. Osman Bey,1258 yılında Söğüt'te doğdu. 1281'de Ertuğrul Gazi 90 yaşında vefat edince yerine küçük oğlu Osman Bey olarak seçilmiş, amcası Dündar bey bu seçimi kabul etmeyerek isyan etmiştir. Birinci isyanında amcasını affeden Osman Bey, ikinci defa isyan ettiğinde onu öldürtmüştür. Yarhisar, Karacahisar, Harmankaya, İnegöl ve Bilecik, Yenişehir Osman Bey zamanında fethedilmiştir. Karacahisar'da Osman Bey Konya'dan gaza için batı illerine göç eden ve Bizanslılarla mücadele eden Osman beyin hizmetine giren Dursun Fakihi kadı tayin etmiş ve adına hutbe okutmuştur. 1326 yılında Bursa'nın fethi esnasında vefat etmiştir. Oğlunu yerine vekil bırakırken halkına karşı adil ve merhametli olmasını, düşmana karşı sert ve uyanık olmasını vasiyet etmiştir. Bursa'ya yakın Gümüşlü Kümbete defnedilmiştir.

Orhan Gazi Türbesi

Tophane'de Osman Gazi Türbesinin karşısındadır. Babası Osman Gazi ile aynı çatı altında iken 1855 yer sarsıntısından sonra 1863'te Sultan Abdülaziz tarafından iki ayrı türbe yaptırılarak ikinci türbeye nakledilmiştir. Dört köşeli olan

türbe kare bir plan üzerine yükselmekte ve üstü kubbe ile örtülüdür. Kubbeyi dört sütun taşımaktadır.

Orhan Gazi sandukasının önündeki ve solundaki yerde Bizans çağına ait renkli mozaik parçaları mevcuttur. (Bayraktar, s.135) Türbenin içerisinde 21 sanduka bulunmaktadır. Pirinçten demir parmaklıkla çevrili ortada 3. Sıradaki büyük sanduka Orhan Gazi'ye aittir. Dördüncü sanduka II. Beyazıt'ın oğlu Korkut, beşinci ve sağ baştaki sanduka Orhan gazinin eşi Nilüfer Hatun'a aittir. İkinci sıranın sağ başındaki sanduka Orhan Gazi'nin oğlu Kasım Çelebi'ye, İkinci sıranın sağ başındaki sanduka Yıldırım Beyazıt'ın oğlu Musa Çelebi'ye, arka sıranın sol başındaki ilk sanduka Yıldırım Beyazıt'ın kızı Fatma Sultan'a aittir. Diğer sandukaların isimleri belli değildir.

Orhan Bey, Osman Gazi'nin büyük oğludur. Babasının hastalığının ilerlemesi üzerine 1324 yılında devlet idaresini ele almıştır. 1326 yılında babasının vasiyeti üzerine Bursa'yı almış ve babasının mezarını Gümüşlü kümbete nakletmiştir. İznik, İnegöl, Çanakkale, Mudurnu, Taraklı, Kirmasti, Mihaliççık, Göynük, Kocaeli fethedilmiştir. Osmanlıların Çanakkale

ve İstanbul sahillerine doğru ilerlemesi Bizans imparatorunu korkuttu. Büyük bir ordu hazırlayarak Osmanlı kuvvetlerinin üzerine yürüdü. Bizans İmparatoruyla yaptığı Maltepe savaşını kazanarak fethettiği toprakların Osmanlı'da kalmasını güvence altına almıştır. Oğlu Süleyman Gazi de Rumeli yakasına geçerek Çatalca, Çorlu ve Silivri, Malkara taraflarını zapt etti. 1360 yılında vefat ederek yerine oğlu Murat Hüdavendigâr geçti.

Emir Sultan Camisi ve Türbesi

Emir Sultan semtinde ve her taraftan görüle bilen bir tepe üzerindedir. Yıldırım Beyazıt'ın damadı olan Emir Sultan'a (1348-1429) eşit Hundi Fatma Sultan tarafından yaptırılmıştır. 1795 yılında tamamen yıkılan camini yerine aynı temel üzerine Sultan III. Selim tarafından 1806 yılında yeniden inşa edilmiştir. 1855 yılında depremden zarar gören cami 1868 yılında şehzade iken II. Abdülhamit tarafından tamir edilmiştir.

Etrafı 16 tane yuvarlak sütunla çevrili ve üstü kubbelerle örtülü olan açık avluda bir tarafı türbeye diğer tarafı camie açılan iki kapı vardır. Sütunların kemerleri yuvarlaktır. Avlunun ortasında mermer bir şadırvan bulunmaktadır. Cami kare planlıdır ve kesme taşlardan örülmüştür. Kubbe ve kemerlerin tavanları bitkisel motiflerle süslüdür. Camini giriş kapısı üzerinde H.1219 (M.1806) tarihinde III. Selim tarafından yeniden yapıldığına dair bir kitabe yer almaktadır. Camiyi on iki pencerele bir kasnağa oturan büyük bir kubbe örtmektedir. Üç sıra halinde 42 tane penceresi bulunan caminin içi aydınlıktır. Yine kesme taşlardan inşa edilmiş tek şerefeli iki tane minaresi bulunmaktadır. Mihrabı ağaç süslemelidir.

Cami avlusunda bulunan Emir Sultan'a ait türbeyi de eşi Hundi Fatma Sultan yaptırmıştır. Yıkık hale gelen Türbeyi II. Abdülhamit şehzadeliliği zamanında tamir ettirmiştir.

Yeşil Cami ve Türbesi

Emir Sultan Türbesini ziyaret ettikten sonra hemen yakınındaki Çelebi Sultan Mehmet Külliyesini gezdik. Cami, medrese, imaret, darüşşifa ve türbeden ibaret olan külliye 1419 yılında yapılmıştır. Cami 1415 1419 yılları arasında Çelebi

Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Cami planını veziri olan Mimar hacı İvaz Paşa hazırlamıştır. Bu husus büyük kapının solundaki mermer bir kitabede "Hacı İvaz b. Ahi Bayezid" olarak belirtilmektedir. Bursa valisi Ahmet Vefik Paşa tarafından 1863 yılında Fransız Mimar Leon Pero'ya tamir ettirilerek badana ile örtülmüş çiniler açığa çıkartılmıştır. Cami, ters T planı üzerine yapılmış gelişmiş Bursa üslubundandır. Tamamı mermer ve kesme taştan inşa edilmiştir. Son cemaat yeri yoktur. Sağda ve solda tuğladan yapılmış tek şerefeli iki minaresi 19. Yy. eseridir. Kapı kenarları ve pencere üstleri kufi ve sülüs yazılarıyla bezenmiştir. Üç sıralı Arapça kitabenin sonunda "Orhan'ın oğlu Murad'ın oğlu, Beyazıt'ın oğlu en büyük sultan, en keremli hakan, doğunun ve batının padişahı, acemin ve Arap'ın hakanı, Rabbülaemin teyidiyle müeyyet, dünya ve dinin yardımcısı Sultan oğlu Sultan, Sultan Mehmet'in vakfidir. 822.yılı zilhiccesinde bu'kanın tesis rükünlerini kuvvetlendirme ve sağlamlaştırma hususunda istekler denizinde gemisini emniyetle yürüttü ve itmamına muvaffak oldu." yazılıdır. Pencere üstlerinde ise yazanı, düzene koyanı, kanunlarını tespit edeni, banisinin en değersiz Ahi Beyazıt oğlu Hacı İvaz, kendisine ve babasına gufran nasip ola." Yazılan kitabede mimarı Hacı İvaz Paşa'nın ismi zikredilmiştir.

Giriş kapısı tahta işlemelidir. Sağ kapının üzerinde "Allahümme ya fettihü'l ebvab", sol kapısının üzerinde "İftehlena ebvabü'l hayrat" yazılıdır. Üzeri işlemeli bir mermerle birbirine tutturulmuş olan iki kubbe ile örtülüdür. Yıldırım Beyazıt'ın yaptırdığı Ulu Camideki havuza benzer bir havuz da caminin ortasında yer almakta, tamamı yeşil çini ve yazılarıyla süslü 10 m. boyundaki mihraplı kısma dört merdivenle çıkılmaktadır. İki büyük salon ile yanlarda 3'li altı oda bulunmaktadır. Ortadaki büyük kubbenin çapı 10,40 m'dir. Binanın iç duvarları iki metre yüksekliğine kadar altı köşeli ve yeşil renkte çinilerle süslenmiş, üzerine ayet ve hadisler yazılmıştır. Geometrik desenli ve yeşil renkteki çinilerle Bursa'nın sembolü haline gelmiş ve camiyi ve tür-

beyi yaptıranın önüne geçmiştir. Bu İznik çinilerini Mehmet Mecnun Usta, işleme- li kapılarını da Nakkaş Ali Paşa (Tebriqli Hacı İlyas Usta) yapmışlardır. Çinilerini yapan usta için iç kapı yanındaki bir çini- de "Ameli Muhammet Mecnun" yazılıdır. Ufak odalardaki dolap ve ocak üzerindeki oymalar birer şaheserdir. İlk kubbenin altındaki 21 fiskiyeli ve oymalı mermer havuzu I. Mehmet'in yaptırdığı tahmin edilmektedir. Camin tüm pencereleri mermer oymalıdır. Caminin sırasındaki yeşil medrese Türk İslam Eserleri olarak kullanılmaktadır.

Yeşil Türbe

Caminin tam karşısında yüksek bir tepe üzerinde yine Hacı İvaz Paşa tarafından yaptırılan Yeşil Türbe yer almaktadır. 1855 yılı yer sarsıntısında türbe tamamen yıkıldı için aynı plan üzerine Bursa valisi Ahmet Vefik Paşa tarafından Sultan Abdülaziz'in emriyle 1863 yılında yeniden yaptırılmıştır. 1946-48 yılları arasında Tahsin Öz, Prof. Dr. A. Süheyl Ünver, A. Saim Ülgen, S. Bilen ve Sedat Çetintaş gibi sanat tarihi otoritelerinin gözetiminde aslına uygun olarak tamir edilmiştir.

(Bayraktar, s.146 vd.)

Çelebi Sultan Mehmet, 1411'de kardeşle- riyle yaptığı savaşı kazanarak Anadolu'da Türk birliğin yeniden tesis etmiştir. İlk önce İzmir üzerine hareket ederek Şeh- ri Rodos şövalyelerinin de yardımıyla ele geçirdi ve kaleyi yıktırdı. Kuşatma sıra- sında kaçan Cüneyt Bey annesinin ricası üzerine affederek Niğbolu Sancakbeyliği- ne tayin edildi. İzmir'in fethiyle birlikte Midilli, Sakız ve Foça'daki Cenevizliler de sultana bağlılığını bildirdi. Karamano- ğulları üzerine sefer düzenleyerek daha önce Osmanlılara ait olan Akşehir'den başlayarak Beyşehir, Seydişehir, Saidili, Otlukhisarı ve bazı yerleri ele geçirdi. Osmanlı devletinde Venediklilerle sava- şın ilk hükümdardır ve 1418'de onlarla Osmanlı sahil şehirleri saldırılmaması konusunda bir anlaşma yapmıştır. Zamanının en önemli olayı Şeyh Bedrettin olayı ve kardeşi Düzmece Mustafa'nın isyanıdır. Düzmece Mustafa İstanbul'a sığınmıştır. Şeyh Bedreddin ve Torlak kemallerin isyanı da 1421 yılında bastırılmıştır. 1421'de vefat etmiştir. Yerine

oğlu II. Murat geçmiştir.

Bursa'da kabirleri bulunan diğer Osmanlı Sultanları şunlardır:

I.Murat

I.Murat:1362-1389. Döneminde yapı- lan fetihlerle balkan fatihi olarak tarihe geçti. I. Murat'ın Anadolu ile ilgilendiği sırada Bizanslılar karşı saldırıya geçerek Çorlu, Çatalca ve Malkara'yı geri aldılar. Rumeli yakasını savunmakla görevli bu- lunan Evranos Gazi ve Lala Şahin Paşa- lar ellerindeki az kuvvetlerle Bizanslılara karşı mukavemet gösteriyorlardı. Sultan Anadolu'da işini bitirip Rumeli'ye geçin- ce ilk iş olarak Edirne'nin fethine girişti. Bunun için Edirne'nin gerisini emniyet altına almak ve İstanbul'dan gelecek yar- dımı engellemek için Çorlu, Dimetoka, Babaeski, Keşan, Lüleburgaz, Pınarhisar'ı fethederek buraya Anadolu'dan göçmen- ler getirtip yerleştirdi. Sırbistan ve Bul- garistan'dan gelen yardımların önünü kesmek için bir kısım kuvvetler Dimeto- ka'nın gerisine kaydırıldı. Serez ve drama taraflarında bulunan Sırpların saldırılarını önlemek üzere Dimetoka'nın batısına da kuvvet göndererek da önüne set çe- kildi. Karadeniz'e doğru ilerleyen bir kıs- m kuvvetler de Kırklareli'ni ele geçirdi. Bütün yardım yolları kesilen Edirne 361 yılında fethedildi

Sultan Murat Edirne'de idari düzenleme- yi yaptıktan sonra Lala Şahin Paşa'yı ku- zeyde Filibe ve Zağra taraflarına, Evrenos Gazi'yi de Batı Trakya ve gümülcine'nin fethine memur etti. Bizans'ta da Hıristi- yan ahaliden beklediği yardımı göreme- diğinden Osmanlılarla anlaşma yaparak fütuhata tanımak mecburiyetinde kaldı. I. Murad, Kosova Savaşı'nın zaferle so- nuçlanmasının ardından harp meydanını gezerken itaat etmek isteyen bir Sırlı ta- rafından hançerlenerek öldürüldü.

1363-1366 yılları arasında yapılan Sul- tan Murat Külliyesinin medrese, cami, çeş- me, imaret, hamam ve türbeden oluşu- yor. Yıldırım Beyazıt tarafından yaptırıla türbede I. Murad'ın kabri bulunuyor.

Yıldırım Beyazıt

I.Murad'ın Kosova Meydan Muhare- besinde vefatından sonra 1389 yılında hükümdar oldu. Babası gibi merkezi bir devlet kurma niyetinde olan Yıldırım

Beyazıt, kardeşi Yakup Bey'i öldürterek tek başına hükümdar oldu. 1390 yılında Aydınoğlu, Karamanoğlu, Saruhan, Mentеше, Teke ve Germiyanoğulları üzerine seferler düzenleyerek bu beylikleri Osmanlı hakimiyeti altına aldı. Karamanoğullarıyla Çarşamba Çayı sınır kabul edildi. 1391'de Tuna boylarına Erdel'e akıncılarını gönderen yıldırım Beyazıt isyan eden Erdel Prensesi Mirça ile bir anlaşma yaptı. Esir olan Mirça memleketine döndükten sonra yine sözünden döndü ve sınırdaki Osmanlı Türklerini taciz etmeye başladı. Sultan Beyazıt Niğbolu ve Silistre'yi alarak Sırları tedip etti. 1391'de İstanbul'u Kuşattı ise de Karamanoğullarının Osmanlı Topraklarına saldırması üzerine kuşatmayı kaldırdı. 1393'te Hamitoğulları, Karamanoğulları, Germiyanoğulları ve Aydınoğulları ve İsfendiyyar oğulları topraklarını Osmanlı ülkesine kattı. 1396'da İstanbul'u ikinci kez kuşattı. Macarların Niğbolu'yu kuşatması üzerine bir kısım kuvvelerini burada bırakarak süratle Bulgaristan'a geçti. Niğbolu Savaşında büyük bir haçlı ordusunu bozguna uğrattı. Turhan bey ve Evranos Gaziyi Teselya ve Yunanistan'ın fethine memur ederek Edirne'ye döndü.

Selanik, Teselya ve Mora yarımadasının büyük bir kısmı ele geçirildi. 1400 yılına kadar devam eden İstanbul kuşatması Timur tehlikesi üzerine anlaşma yapıldı. Kuşatma esnasında 1398 de Anadolu hisarı yapıldı. 1042 Timur'la yaptığı Ankara Savaşında Yıldırım Beyazıt yenilerek esir düştü. 103'te Sultanın vefatıyla birlikte sağlanmış olduğu Anadolu birliği yeniden dağıldı ve şehzadeler birbiriyle saltanat mücadelesine girişti. Önce Akşehir'e daha sonra da Bursa'ya defnedilmiştir.

II. Murat

25 Haziran 1421'de tahta çıkmıştır. Amcası Düzmece Mustafa olayını bastırdıktan sonra isyan eden küçük kardeşi Mustafa'yı öldürttü. 1444'de Varna zaferini kazandı. Varna zaferinden sonra tahtan feragat edip oğlu Sultan Mehmet'i tahta geçirdi. Tahta küçük yaşta bir çocuğun geçtiğini fırsat bilen Macarlar bü ve papanın desteğiyle toplanan haçlı ordusu hazırlandı. İkinci Murat devlet adamlarının tavsiyesi üzerine tekrar devlet idaresini ele aldı. 1448'de Kosova'da düşmanları ağır bir yenilgiye uğrattı. 1451'de vefat ederek Bursa'ya defnedildi. Yerine oğlu II. Mehmet geçti.

Gezimizin sonunda tekrar ulu camiye geldik. Namazlarımızı eda ettikten sonra 14.30-15.00 arasında serbest gezi molası verildi. Kızım Aybala ve eşim Sadık Bey'le birlikte Koza Hanı gezdik. Handaki ürünler çok kaliteli, birinci sınıf ipek ve pamuktan imal edilmiş. Seccadeler, elbiseler, şallar ve başörtüleri göz alıcıydı. İmkânımız kısıtlı oldu için pek bir şey alamadan handan çıktık. Çay içmek için bir yer aradıksa oturacak yer bulamadık. Buradan çıkarak tarihi bir bina olan Bursa Belediye binasını hayran hayran seyrettik. Hemen karşısındaki Orhan camiini ziyaret ettik. Kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülü olan caminin içi çok süslü. Bursa'daki hiçbir tarihi eser, bakım ve tamirinde aslından uzaklaşmamıştır.

Saat 17.00. sularında Erdek'teki Çetin Residans Otelimize hareket ettik. Otelimiz beş yıldızlı olup çok konforlu. Harika bir manzaraya sahip olan otel deniz kıyısında, hangi odasında alışınız kalın balkonundan deniz manzarasını, güneşin sabah doğarken sulara yarattığı pırıltıları, ışıltıları görebilirsiniz. Deniz çok güzel, temiz sayılırdı. Yüzenler vardı. Kıyıya vuran bazı çerçöp birikintileri akşam saatleri olduğu için temizlenmemişti. Aybala ile ben ayaklarımızı denize sokmaktan çekindik. Arkadaşlardan bazıları bunları önemsemeyip denize yaklarını soktular ve kumsalda yürüdüler. Kızım, eşim ve ben de sahilde yürümeyi tercih ettik. Yaklaşık 2,5 km kadar bir gezinti yaptık. Otel görevlileri de çok kibardı. Sabah Çanakkale'ye hareket etmek üzere

otobüsümüze bindiğimizde araca kadar gelerek bizlere hayırlı yolculuklar dilediler.

Çanakkale yazısını başka bir zaman bırakacağım. Bizlere bu güzellikleri yaşatan Sedat Ulupınarlı hocama, elçim Turizm sahibi Selim beye ve ekibine, kaptanlarımıza, rehberlerimize ve uyumlu bir şekilde hareket eden yol arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

KAYNAKLAR

Orhan Bayraktar, Türkiye Tarihi Yerler Kılavuzu, Remzi Kitabevi, İstanbul 1989

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

GÜÇLÜ KİM?

*Koskoca fili bir yumrukta yere serser de bir er,
Güçlü deme ona, nefsiyle cihatta mağlupsa eğer.*

7 Haziran 2024

(Ahmet Sevgi)